Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט
דרייםאל וואכענטליך
מאנטאג, מיטטוואך אונד פרייטאג,
אונד קאסטעט
פיר עסטערריך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולד.— קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד.— קר. ע. וו.
פיערטעליעהר. 2 גולד.50 קר. ע. וו.

פיר'ס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולד.— קר' ע' וו'
האלביעהריג 5 גולד.50 קר' ע' וו'
פיערטעליעה' 2 גולד.75 קר' ע' וו'

אויף דיעזער צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
פרענומעריערן
אונד דער פרענומעראציאנס-טערמין
בעגיננט מיט דעם קאממענדען דעם
ערסטען בלאטטעס.

דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך איז
פעסט
וואיצנער בולוואר נומ' 29
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראציאנס-געלדער צו זענדען בעליעבע.

Nr. 121. צוועלפטער יאהרגאנג

פעסט, פרייטאג יז חשון ה.תרמ"א.

Pest, den 22. Oktober 1880.

קריעגערישער פריעדען.

בייא דען היינטיגען אינגעוויססען אונד פערוואָר-
רענען צושטענדען בילדען קריעג אונד פריעדען
קיינע געגענזעטצע מעהר. דער קריעג איזט קיין
קריעג — אונד דער פריעדע איזט קיין פריעדע; דער
קריעג פערשלעפפט אונד פערזומפפט זיך, ביז ווע-
דער איין ניכטס דאריוס ענטשטעהט — אָדער ביז
איינעם דאס פאָרטוועהרענדע לעערע קריעגס-געש-
שרייא ענדליך לאנגוויילינג אונד עקעלהאפט ווירד.—
דאנן פאָלגט צור אבוועכסלונג דער ריה נאך פריע-
דען; אבער אויך דער פריעדע ברינגט איינעם קיינע
פריידיגע איבערראשונג מעהר, נאכדעם דער קריעגס-
צושטאנד נאָך איממער פאָרטדויערט אונד מאן דיא
פיעלען גראָסען, שטארק-בעוואפפנעטען ארמעען
פאר זיך זיעהט.— מיט איינעם וואָרטע: דיא וועלט
איזט פיר דיא קריעגס- אונד פריעדענס-נאכריכ-
טען שאָן אבגעשטומפפט; מאן ערשריקט ניכט מעהר
פאָר דעם קריעגס-לערם, דא מאן וויים, דאס ער
באלד פערהאללען ווירד; מאן פרייט זיך ניכט מעהר
בייא דער פריעדענס-באָטשאפט, דא מאן אנשטאטט
דעם וויסטען קריעגס-געשרייעס דאס ווירקליכע
קלירדען דער וואפפען דער פיעלען ארמעען הארט,
וואס דען פריעדען ווידער קריעגעריש מאכט. —

פאָר איינינען טאגען ערשאָלל פאָם אָסטען
הער דער פריעדענס-ריף: „דער סולטאן האט נאכ-
געגעבען; מאָנטענעגרא האט שאָן דולציגנאָ אין
העגדען!“— דאס וואר אבער נור לייכט געזאגט אונד
ניכט באלד געטהאָן.— מאג זיין, דאס דער סולטאן
נאכגעבען וויללל; אבער ער קאנן ניכט.
ווייל ניכט אללעם פאָן זיינעם וויללען אבהענגט. נאכ-
דעם אויך דיא אלבאנעזען איין וואָרט דרייגצורעדען
האבען. מאן מיסטע צוערסט דיא אנפיהרער דער
אלבאנעזען פערניכטען, אום דיא פריעדליכע איבער-
גאבע דולציגנאָס אן מאָנטענעגרא מעגליך צו מא-
כען. — נעהמען וויר נון דען פאלל אן, דאס אויך
שאָן דען אלבאנעזען דער לאנגווייריגע ווידער-
שטאנד לאנגוויילינג ווירד אונד דאס דולציגנאָ שאָן
דאס גליק האט, אונטער מאָנטענעגראָ צו זיין; הא-
בען וויר דאנן ווירקליך פריעדען?— היערויף אנט-
וואָרטעט אונזער קריעגס-מיניסטער מיט איינער
אונגעהייער גראָסען געלד-פאָרדערונג פיר דיא אר-
מעע;— דיא שטארקען אונד היערנדען ערהאָהונ-
גען דער קריעגס-אויסגאבען דייטען אונס לייד
צו דייטליך, דאס וויר אויף קיינען ווירקליכען פריע-
דען רעכנען קאָננען.

אונזערע געמיינזאמען אויסגאבען ווערדען אים
יאהרע 1881 אונגעפעהר 117 מיללאָנען בעטראגען;
אלזאָ בייגאהע אום 9 מיללאָנען מעהר אלס אים
יאהרע 1880. אויסערדעם ווערדען נאָך דיא בעזעט-
צונגס-קאָסטען אין באָסניען אונד דער הערצעגאָ-
ווינא געגען 6½ מיללאָנען בעטראגען. צו דיעזען
געמיינזאמען אויסגאבען פיר'ס יאהר 1881 ווירד אונ-
גארן 36½ מיללאָנען בייישטייערן. זייט זעכס יאה-
רען האבען דיעזע געמיינזאמען אויסגאבען אום 20
פערצענט צוגענאָממען. אין יענען 117 מיללאָנען
דער געמיינזאמען אויסגאבען זינד דיא 110½ מילליָ-
אָנען ארמעע-קאָסטען ענטהאלטען, וועלכע אלזאָ
אום 8½ מיללאָנען גראָסער זיין ווערדען אלס היייער.
איין קליינער טהייל פאָן דיעזען מעהר געפאָרדער-
טען 8½ מיללאָנען ווירד וואָהל צור פערבעססע-
רונג דער סאָלדאטען-קאָסט פערוועגדעט ווערדען;
אבער דער גראָסערע טהייל דיעזעס מעהר-ערפאָר-
דערגיסעס ווירד אויף דען בייא נייער גראָסער
פעסטונגען אויסגעגעבען. אויסערדעם זאָללען נאָך
מעהר וואפפען אונד פפערדע פיר דיא ארמעע אנ-
געשאפפט ווערדען.— דיא פעסטונגען ווערדען אין זיד-
טיראָל (אלזאָ געגען איטאליען) אונד אים נאָרדען
גאליציענס (אלזאָ געגען רוסלאנד) ערריכטעט
ווערדען. —

דער פריעדע מיט אונזערעם נאָרדליכען אונד
זידליכען נאכבאר מוס אלזאָ דאָך ניכט זאָ זעהר
זיכער זיין, ווענן וויר אונס געגען דיעזעלבען זאָ
שטארק בעפעסטיגען מיססען. אונזער קריעגסמי-
ניסטער זאגט: „איך ווייס וואָהל, דאס וויר קיין
געלד האבען אונד דאס אונזערע ארמע בעפאָלקע-
רונג נור זעהר שווער דיא שטייער-לאסט ערטראגען
קאנן; אבער ענטוועדער — אָדער: ענטוועדער וויר
זאגען: וויר קאָננען אונס ניכט גענוגענד פערטהיי-
דיגען, דא וויר הייצו קיין געלד האבען,— אָדער
וויר וואָללען אונס דורכאוים געגען אונזערע פיינדע
פערטהיידיגען— דאנן מיססען וויר אויך דען לעטצ-
טען קרייצער צו איינער ריכטיגען אונד גוטען פער-
טהיידיגונג הערגעבען. וויר מיססען אונזערע אר-
מעען זאָ הערשטעללען, דאס זיא דען ארמעען אונ-
זערער נאכבארן געוואכסען זיין קאָננען, דא אויך
יענע שטארק אונד וואָהל גערוסטעט דאשטעהען!“

זאָלל אונס נון יעמאנד זאגען, אין וועלכעם
צושטאנדע וויר יעטצט לעבען? — האבען וויר דען
קריעגס- אָדער דען פריעדענס-צושטאנד?

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (טירקיש-מאָנטענעגריש-
אלבאנעזישע פערווירונגען.)
איזט דולציגנאָ שאָן איבערגעבען? איזט עס ניכט
איבערגעבען? ניין, עס איזט ניכט איבערגעבען!
וויל דער סולטאן וועניגסטענס דולציגנאָ איבערגע-
בען? אָדער טרייבט ער מיט זיינען צוזיכערונגען נור
דען אלטען שווינדעל? עבען דיעזע לעטצטע פראגע
איזט פאָן גראָסער וויכטיגקייט. איינע בערלינער
דעפעשע פאָם 20. דיעזעס מעלדעט היעריבער:
„אן דעם ערנסטען וויללען דעם סולטאנס בעטרעפפס
דער איבערגאבע דולציגנאָ'ס אן מאָנטענעגרא קאנן
גאר ניכט געצווייפעלט ווערדען. ער איזט בעשטרעבט,
אללע הינדערניססע וועגצורייםען, אום זיין וואָרט
איינצולאָזען. דיעזע הינדערניססע זינד נאטירליך נור
דיא פיהרער דער אלבאנעזען, וועלכע אין דיא
איבערגאבע דולציגנאָ'ס אן מאָנטענעגרא נאָך אימ-
מער ניכט וויללינגען מאָגען!“ — איינע צווייטע אים
פאריז דאטירטע דעפעשע פאָם 20. מעלדעט: „דער
הייפט-אנפיהרער דער אלבאנעזען, נאמענס האָדאָ
פאשא, איזט פאָם סולטאן נאך קאָנסטאנטינאָפעל
איינגעלאדען וואָרדען, דאמיט דיא איינצעלהייטען
בעטרעפפס איינער פריעדליכען איבערגאבע דול-
ציגנאָ'ס בעשפראָכען אונד פעסטגעשטעללט ווער-
דען. האָדאָ פאשא האט דיעזע איינלאדונג דעס
סולטאנס צוריקגעוויעזען. פיער אנדערע אנפיהרער
דער אלבאנעזען זינד הייטע פלאָטצליך געשטאָר-
בען. מאן פערמוטהעט, דאס זעלבע אן פערגיפטונג
געשטארבען זינד. אונטער דען אלבאנעזען הערשט
היעריבער איינע גראָסע גערייצטהייט אונד איינע
טיעפע איפערעגונג!“ — ווענן מאן דיעזע ביידען דע-
פעשען גענויא ליעזט, זאָ געלאנגט מאן ווירקליך צו
דער פערמוטהונג, דאס דיא ערוועהנטען פיער אל-
באנעזישען פיהרער „אים אויפטראגע דעס סול-
טאנס“ פערגיפטעט וואורדען. עס הייסט יא פאָר-
אללעס, דאס דער סולטאן בעשטרעבט איזט, אללע
הינדערניססע בעטרעפפס דער איבערגאבע דול-
ציגנאָס צו בעזייטיגען. דאנן הייסט עס וויעדער, דאס
קיינע אנדערען הינדערניססע פאָרהאנדען, אלס דיא
פיהרער דער אלבאנעזען, וועלכע נאָך איממער קיי-
נען פיסבריים אלבאנעזישען געביעטעס אן מאָנטע-
נעגראָ אבצוטרעטען געזאָננען זינד. דער סולטאן
דירפטע אלזאָ אויף דען געדאנקען געקאָממען זיין,
דיא פיהרער דער אלבאנעזען, אלס דיא איינ-
ציגען הינדערניססע אין דער אלבאנעזיש-מאָנטענע-
גרינישען אנגעלעגענהייט, איינפאך דורך פערגיפ-
טונג אים דעם וועגע צו רייםען!— דיעזע מעטהאָדע
וועדע איינע רעכט טריריגע, אבער געוויס אויך אונ-
צוועקמעסיגע. דיא אלבאנעזען מיסטען יא דאדורך
זאָ אויפגערעגט ווערדען, דאס זיא מיט נאָך מעהר
הארטנעקיגקייט געגען דיא איבערגאבע דולציגנאָ'ס
קעמפפען ווירדען! זאָללטע יעדאָך דער סולטאן
עטווא אללע אלבאנעזען פערגיפטען! — דאס ער-
איננערט אן יענען איינפעלטיגען מענשען, דעם דאס
הויז גענצליך ניעדערבראננטע. ער יעדאך פריידיג
אויסריעף: „גאָטטלאָב! נון בין איך ענדליך דיא וואנ-
צען פטור!“ —

* (וויא פיעל יודען עקסיס-
טירען היינטע?) וויא דער „מאינצער איז-
ראעליט“ מעלדעט, בעטראָגט נאך דער נייעסטען
פאָלקס-צעהלונג דיא צאהל דער יודען אין דער
גאנצען וועלט איבער זיעבען מיללאָנען. פאָן
דיעזער אנצאהל קאָממט אויף עסטערריך 1,475,000
— פראנקרייך 50,000 — דייטשלאנד 512,000 — רוס-
לאנד 2,621,000 — האָללאנד 70,000 — איטאליען
35,000 — שפאניען אונד פאָרטוגאל 4000 — שוועי-
דען אונד נאָרוועגען 2000 — גראָסבריטאניען (ענג-
לאנד) 60,000 — טירקייא 100,000 — פעראייניגטע
שטאאטען נאָרד-אמעריקאס 500,000. פאָן דיעזען
לעטצטען לעבען 70,000 אין נעוו-יאָרק. — אין אזיען
לעבען 200,000 יודען; פאָן דיעזען 20,000 אין אינדיען
אונד 25,000 אין פאלעסטינא. — אין אפריקא האל-
טען זיך 100,000 יודען אויף, אונד צוואר הויפטזעכ-
ליך אין אלגיער.

* (איין ניהיליסט אלס געג-
נער אונזערעס קאיזערס.) אוים
לעמבערג ווירד בעריכטעט: אלס פראנץ יאָזעף I.
פאָן היער נאך דער בוקאָווינא רייזטע, וואורדע אם
אייזענבאהנ-האָפע צו טשערנאָוויטץ איין ניהיליסט,
נאמענס איטאן פראנקאָ, פערהאפטעט. דיעזער
האטטע דיא אבזיכט, דיא לאנד-בעפאָלקערונג געגען
אונזערן מאָנארכען אויפצורייצען. וועהרענד דער
גאנצען רייזע זיינער מאיעסטעט בליעב נאטירליך
דיעזער ניהיליסט אין האפט. קוים וואורדע דערזעלבע
יעדאָך פרייגעלאססען, אלס ער וויעדער נאָך טשער-
נאָוויטץ איילטע, וואָ ער מיט דען רוטהענישען שטו-
דענטען אין פערבינדונג טראט. היערויף ליעס ער זיך
מיט דער וואלאכישען בעפאָלקערונג דער גאנצען
אומגעגענד איין, בייא דער ער דען קאיזער אלס
פאָלקס-אונטערדריקער שילדערטע. דער מאנן וואורדע
נעבסט איינינען אנדערן פערדעכטיגען לייטען ניער-
דינגס פערהאפטעט. ער ווירד זיינע אימטריעבע אים
קערקער לאנגע ביסען מיססען. איבריגענס איזט
דיעס געוויס דער ערסטע ניהיליסט, דער זיינע
פיינדשאפט געגען אונזערן מאָנארכען ריכטעט. דער
טאָלל-קאָפף איזט יעדאָך מיט זיינעם פלאנע אים אירר-
טהום. אין רוסלאנד, וואָ דאס פאָלק ווירקליך אונטער
הארטעם דרוקע זייפצט, פינדען דיא ניהיליסטען הין
אונד דאָ איינען אנהאנג. אין עסטערריך-אונגארן,
וואָ דער מאָנארך עבען ביים פאָלקע אלס רעטטער
אונד פריינד דער פרייהייט געפייערט ווירד. קאנן

לעבען. ער וואורדע אין ראם פערהאפטעט, שמאכטעטע 28 טאגע אים קערקער, וואראויף מאן איהן אויף דעם שייטער-הויפען פערברענגען וואללטע. וואונדערבארער ווייזע וואורדע ער דענגאך פרייגעלאססען. פאן דא בעגאב ער זיך נאך זיד-איטאליען, וואו ער מיט דעם געדאנקען הערויסטראט, ער זייא ניכט בלאס פראפעט, זאנדערן דער וואהרע משיח. ער פאנד דא אויך גלייביגע, דיא זיך בערייטס אויף דיא ריקקעהר אינס היילינע לאנד פארבערייטעטען. אבער דיא ניכטערנען אונד בעזאננענען מעננער גלייבטען איהם ניכט זא לייכט, זיא ווענדעטען זיך צוערסט אן דיין בעריהמטען רשב"א, וועלכער דאמאלס ראבבינער אין בארצעלאנא וואר; אבער דער רשב"א (אים תשובות רשב"א סימן תקמ"ח) ווארנטע דיא יודען פאר דיעזעם פאלשען משיח.

אם בעריהמטעסטען איזט דער שפאנישע בעל מקובל ר' משה בן שם טוב די ליאון, וועלכער פאן 1250 ביז 1305 לעבטע, וועלכען פיעלע מתנגדים פיר דען איינענטליכען פערפאססער דעם „זוהר" האלטען; אבער אללגעמיין ווירד ר' שמעון בן יוחאי פיר דען פערפאססער דעם זוהר געהאלטען. ר' שמעון בן יוחאי וואורדע נעמליך פאם מיטרענגטען דעם ראמישען קאיזערס צום טאדע פעראורטהיילט. פליכטעטע זיך אבער אין איינע האהלע, וואו ער 13 יאהרע פערבארגען לעבטע, וועהרענד וועלכער צייט ער אין דער פערבארגענען האהלע דען זוהר געשריעבען.

צור דאמאליגען צייט וואהרען פיעלע גאונים אין שפאניען געגען דיא קבלה אויפגעטרעטען; אבער איין גראססער גייסט האט זיך איהרער אנגענאממען אונד זיא פיר היילינ ערקלערט. דיעזער גראסע גייסט וואר דער רמב"ן. דיא זאגע לויטעט, דאס דער רמב"ן פריהער איין געגנער דער קבלה וואר; אבער פאלגענדער פארפאלל האבע איהן צום קאבבאליסטען געמאכט:

איין אלטער בעל מקובל בעמיהטע זיך, דעם רמב"ן דיא ליעבע צור קבלה איינצופלאססען, אבער דער רמב"ן וואללטע דורכאוים ניכט פאן דער קבלה וויססען. איינעם טאגעס איזט נון דער בעל מקובל אין איינעם שאנד-הויזע ערטאפפט אונד צום טאדע פעראורטהיילט וואָרדען. פאר זיינער הינריכטונג, וועלכע אם שבת וואר, האט דער בעל מקובל דען רמב"ן צו זיך רופען לאססען, דער נור זעהר אונגערן צו איהם געקאממען וואר אונד דעם בעל מקובל ביטטערע פארוויערפע וועגען זיינעס שענדליכען בעטראגענס מאכטע. דער בעל מקובל זוכטע זיך צו רעכטפערטיגען אונד זיינע אונשולד צו בעווייזען — אונד ער פערזיכערטע דען רמב"ן, דאס ער נאך אן דעמזעלבען טאגע נאך זיינער הינריכטונג וויעדער לעבענדיג צו איהם קאממען אונד מיט איהם „שליש סעודות" מאכען ווערדע. דיעזע פערזיכערונג וואר איינגעטראפפען, דער בעל מקובל האט עס נעמליך דורך געהיימע מיטטעל בעווירקט, דאס איין עזעל אנשטאטט זיינער הינגעריכטעט וואורדע, וועהרענד ער ווירקליך צום „שלוש סעודות" ביים רמב"ן ערשיענען וואר. — פאן דיעזעם אויגענבליקע אן וואורדע דער רמב"ן דער אייפריגסטע פערעהרער דער קבלה. (זא ווירד אים „שלשלת הקבלה" ערצעהלט.)

נון ווירד אונס דער לעזער פראגען, וואס דענן וויר פאן אלל דיעזען זאכען גלויבען? — דאראויף האבען וויר נור זאפיעל צו אנטווארטען: ניכט גלויבען אונד אללעס לייגנען איזט לייכט; אבער עס גיבט גאר נאך פיעלעס צווישען היממעל אונד ערדע, וואס וויר ניכט בעגרייפען, אבוואהל עס דאך פארהאנדען איזט. זעלבסט דער אללערגראסטע ניכט-יידישע פילאזאף, דער בעריהמטע אימאנועל קאנט, דער פאן 1724 ביז 1804 אין קאניגסבערג לעבטע, שרייבט אין איינעם זיינער ווערקע, דאס ער זעלבסט פאן פיעלען וואונדערטהאטען בעריהמטער וואונדערמענגער איבערצייגט איזט, אבוואהל ער דיעזעלבען ניכט בעגרייפט אונד ניכט ערקלערען קאנן. — צו זיינערצייט לעבטע נעמליך איין בעריהמטער ניכט-יידישער וואונדער-מאנן, נאמענס ס ו ע ד ע נ ב ו ר ג אין שטאקהאלם (אין שוועדען), ער בעשעפטיגטע זיך עבענפאללס מיט געהיימען וויססענשאפטען אונד מאן ערצעהלטע פאן איהם גאר זעלטזאמע וואונדער-דינגע.

(פארטזעטצונג פאלגט.)

נ א כ ט ר א ג.

זיא האט בעגאננען מיט שווינדעל אונד ווירד מיט שווינדעל פארטגעזעטצט, דיעזע דולציגנא-אנגעלעגענהייט! שאן זייט איניגען טאגען מעלדעטען דיא טעלעגראממע, דאס דולציגנא בערייטס אין דען בעזיטץ מאנטענעגרא'ס איבערגעגאנגען אונד דאס דיא שטאדט מיט מאנטענעגרישען סאלדאטען איבערפיללט איזט. היינטע ווירד וויעדער אויך דיעס אין אבערדע געשטעללט. יעטצט הייסט עס: דולציגנא איזט נאך אימטער אים בעזיטצע דער טירקיא. צווישען איינער טירקישען אונד איינער מאנטענעגרישען קאממיססיאן פינדען וואהל וועגען דער איבערגאבע נאך איממער פערהאנדלונגען שטאטט; דאך דירפטען דיעזע קיים באלד צום ציעלע פיהרען. מאן פירכטעט פיעלמעהר נייע פערוויקעלונגען, וואדורך דאס איינשרייטען דער גראס-מעכטע וויעדער אלס נאטהווענדיג ערשיינען דירפטע. איינע נייעסטע פריוואט-דעפעשע מעלדעט זאגאר מיט פאללער בעשטיממטהייט, דאס דיא פערהאנדלונגען צווישען דער טירקיא אונד מאנטענעגרא גענצליך אבגעבראכען וואורדען. — וואס אן אלל דיעזען מעלדונגען וואהר אדער אונוואהר איזט, לאסט זיך נאטירליך מיט בעשטיממטהייט ניכט זאגען. זאפיעל איזט געוויס, דאס זיא אונזערעם געמיינזאמען קריעגסמיניסטער „וויא ערווינשט" קאממען. דיא דעלעגאציאנען האבען איהרע טהעטיגקייט בעגאננען, אונד ער ווירד צור אונטערשטיטצונג זיינעס ערהאהטען מיליטער-בודשעטס אויף דיעזע נייען פערוויקעלונגען הינווייזען קאננען!

געשעפטסבעריכט.

פעסטער פרייזע.

געטרייד-געשעפט. פאן ווייצען וואר געסטערן פיעל צו מארקטע געבראכט, דער פערקויף וואר שוואך, 7000 מעטרצ' וואורדען פערקויפט.

ווייצען, טהייס- 100 מטרצ' 79,8 קילא 12.90 גולד. 200 מטרצ' 78.5 קילא 12.85 גולד. 100 מטרצ' 78.5 קילא 12.40 גולד. 100 מטרצ' .78 קילא 12.55 גולד. 100 מטרצ' .78 ק' 12.60 גול. 100 מטרצ' 77.8 ק' 12 60 גול. 1200 מטרצ' 76.5 קילא 12.25 גולד. 100 מטרצ' .76 קילא 12.30 גולדען. — 500 מעטער-צענטנער .76 קילא 12.17½ גולד. 200 מטרצ' .76 קילא .12 גול. פעסטער-באדען 100 מטרצ' 79.2 ק' 12.30 גולד. 100 מטרצ' 77.2 ק' 12.30 גולד. 300 מטרצ' .77 קילא 12.37½ גולד. 200 מטרצ' .77 קילא 12,22½ גולד. (אללעס פער דרייא מאנאטע.)

ווייצען פער הערבסט 11,50 — 11,60 גול. — פער פריה-יאהר 12,25—12,30 גולד.

קוקורוץ באנאטער פער מאי-יוני 1881, 6.35 — 6,40 גולד. —

האפער פער הערבסט 6,55 — 6,60 גולד. פער פריה-יאהר 6·55—6,60 גולד.

וויענער פרייזע.

וויענער שלאכט-פיעהמארקט. דער אויפטריעב אויף דעם וויענער שלאכט-פיעהמארקטע אם 19-טען ד. מ. בעטרוג 2825 שטיק, דאפאן וואהרען: 1042 אונגארישע, 1436 פאלנישע אונד 347 דייטשע. דיא פרייזע שטעללטען זיך פיר 100 ק': אונגארישע מאסט-אקסען 54—61 גולד. פאלנישע 54—60 גולד. דייטשע 54—60 גולדען.

פעראנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאיר בר"י רייז.

קאנקורז.

איך בענאטהיגע איינע ערציעהערין, פריילין אדער פרויא, אים מיטטלערען אלטער שטעהענד, יידישער רעליגיאן, פיר איין 10 יעהריגעס מעדכען, דיא אין דיא דריטטע קלאססע איינגעטרעטען איזט. זעלבע זאלל דיא פעהיגקייט בעזיטצען, אין דען פיער אונטערן קלאססען אונד אין דער פראנצאזישען שפראכע איינען גרינדליכען אונטערריכט ערטהיילען צו קאננען; פערנער אין דען ערפארדערליכען האנדארבייטען, אים העברעאיש-לעזען, אים יידיש-דייטש לעזען אונד שרייבען. מאנאטליכעס געהאלט 15 גולדען ע' וו' נעבסט פאללשטענדיגער פערפפלעגונג. איך וואהנע דרייא שטונדען וויים פאן קלויזענבורג. רעפלעקטירענדע אויף דיעזע שטעללע האבען איהרע צייגניססע, הייפטזעכליך אבער איהרע פריפונגס-צייגניססע, ביז לענגסטענס 1. נאוועמבער פארטא-פרייא איינצוזענדען. דיא אקצעפטירטע ערהאלט 15 גולדען רייזע-שפעזען.

מאטש אים אקטאבער 1880.

Jakob Rosmann, Pächter, in Mócs p. Klausenburg

קורז-טאבעללע פאם 19. אקטאבער.

געלדקורז	פל.	קר.
זילבער־אגיא	100	—
דוקאטען	5	63
עסטעררייכיש־אונגארישע 8 גולדען גאלד־שטיק (100 פראנקס)	9	37
נאפאלעאנדאר	9	37
דייטשע רייכסבאנקנאטען	58	10
20 מארקשטיקע	11	59
פאפיער־רובעל	1	19
לאזע.		
1854-ער 4 פערצענטיגע שטאאטסלאזע	122	50
1860-ער " גאנצע	129	—
דעטטא " האלבע	131	—
1864-ער לאזע צו 100 גולדען	171	50
דעטטא " 50 "	170	—
[illegible] רעגולירונגסלאזע	28	—
טירקענלאזע	14	70
קרעדיט-לאזע	177	—
קלארי־לאזע צו 40 גולדען	39	—
דאנוי־דאמפפשיפפפארט־לאזע	102	50
אינסבורקער לאזע	23	75
קעגלעוויטש לאזע צו 10 גולדען	15	50
קראקויער לאזע " 20 "	19	—
אפנער לאזע " 40 "	41	—
פאלפפי לאזע " 40 "	37	—
רודולפס־לאזע " 10 "	17	50
סאלם־לאזע " 40 "	50	—
זאלצבורגער לאזע " 20 "	21	—
סט.־גענאוס לאזע " 40 "	47	25

לאזע.	פל.	קר.
וועניציאנער לאזע צו 20 גולדען	24	—
פרעסבורגער לאזע " 100 "	125	75
דעטטא " 50 "	65	—
וואלדשטיין־לאזע " 20 "	31	—
ווינדישגרעטץ־לאזע " 20 "	42	—
אונגארישע פרעמיען-לאזע צו 100 גולד.	106	25
דעטטא צו 50 גולדען	104	—
וויענער לאזע	114	—
ווערטה-פאפיערע		
אונגארישע גאלדרענטע	106	65
אונגארישע גרונדענטלאסטונג	95	—
טעמעשווארער־באנאטער	93	—
זיעבענבירגישע	93	—
גאליצישע	96	75
בוקאווינער	95	50
אונגארישע אייזענבאהן-אנלעהען	121	75
וויינצעהענט־אבלאזונגס־אבליגאציאנען	93	—
פפאנדבריעפע דער אונגארישען באדענקרעדיט צו 5 איינהאלב פערצענט	101	—
דער אונגארישען היפאטהעקען־באנק צו 5½ פערצענט	98	—
דער אונגארישען אללגעמיינען באדענקרעדיט־אנשטאלט צו 5 איינהאלב פערצענט	100	—
דעטטא צו 6 פערצענט	104	50
דער פעסטער קאממערציאל־באנק	102	25
דער אסטבאהן	83	50
דער נארד־אסטבאהן	142	—

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

פריכטע ווייצען	קוואליטעט פר. העקטאל.	פער 100 קילאגראמם
נארדאונגאריש' נייער	74	—.——.—
" "	75	11.30—11.40
" "	76	11.50—11.60
" "	77	11.65—11.70
" "	78	11.75—11.80
" "	79	11.90—12.—
" "	80	12.05—12.10
טהייס	—	—.——.—
" "	75	11.80—11 90
" "	76	12 .—12.10
" "	77	12.15—12.20
" "	78	12.30—12.40
" "	79	12.45—12.50
" "	80	12 75—12.60
פעסטער באדען	—	—.——.—
" "	75	11.65—11.75
" "	76	11.85—11.90
" "	77	12.——12.05
" "	78	12 10—12.15
" "	79	12.20—12.30
" "	80	12.35—12.40
וויסעלבורגער	75	11.85—11.95
" "	76	12.05—12 15
" "	77	12 20—12 25
" "	78	12 35—12 45
" "	79	12.50—12 55
" "	80	[illegible]—12 65

פריכטע	קוואליטעט פר. העקטאל.	פער 100 קילאגראמם
קארן	72	10.25—10.50
נייעסטע מאלץ	62	—.——.—
נייעסטע פוטטער	62	6,60—6.40
האפער	40	6.40—6.15
קוקורוץ באנאטער	75	7.95—8.—
אנדערער	73	7 90—7.95
הירזע	—	6.25—6.—

[illegible]		100 קילאגראמם פל.
ווייצען	פער אקטאבער	—.—
	"	—.—
	" פריהיאהר	12 25
קוקורוץ	"	6,55
נייעסטע	"	—.—
האפער	"	6.55
"	"	—.—
רעפס	"	—.—

באללען-מעהל		פל.	קר.
נוממער 0	דער באללען צו 100 קילאגראמם מיט זאק	22	20
" 1		21	60
" 2		21	—
" 3		20	40
" 4		19	80
" 5		19	50
" 6		18	60
" 7		17	80
" 8		16	20
" 8½		14	—
שפיריטוס: אלטע מעטהאדע פרעסהעפע		35	50
" נייע " קארטאפפעל		34	75

Eigenthümer u. verantwortlicher Redacteur: M. REIS. Budapest, 1880. — Druck v. M. Burian, Waitznerboulevard.

וויעז איהן יעדאָך צוריק, דא זיא איהן אלס לייכטזינניגען מענשען קאָננטע, אונד זאגטע: „מיינע טאָכטער האט נאָך צייט צו הייראטען, זיא איזט יא ערסט 17 יאהרע אלט!" אינצווישען בעגאנג הירשביין ביא זיינעם שעף, העררן קרויס, איינע געלדפֿעראונטרייאונג אים בעטראגע פֿאָן 120 גולדען. הערר קרויס ערשטאטטעטע ביא דער פּאָליציא דיא אנצייגע, דאָך קאָננטע הירשביין ניכט פֿערהאַפֿטעט ווערדען, דא ער רעכטצייטיג אוים דער הויפּטשטאדט געפֿליכטעט וואר. ער גינג נאָך סעגעדין אונד ערהיעלט דאָרט איינע נייע שטעללע אלס קאָממי. דיא וויטווע שאָנטהאל וואר הערצליך פֿראָה, דאס דיא זאכע איינע זאָלכע ווענדונג גענאָממען, דא זיא דאָך בעזאָרגט וואר, דער לייכטזינניגע מענש ווערדע איהרע יונגע טאָכטער פֿריהער אָדער שפּעטער פֿערפֿיהרען. אללײן דיא רוהע דער אלטען וויטווע זאָללטע אלסבאלד ווידער געשטאָרט ווערדען. דיא פֿערוואנדטען דעם הירשביין ערזעטצטען נעמליך העררן קרויס דיא ערוועהנטען 120 גולדען. הירשביין קאָננטע נון זיינע שטעללע אין סעגעדין אויפֿגעבען אונד אין דיא הויפּטשטאדט צוריקקעהרען. זיין ערסטער גאנג וואר צור וויטווע שאָנטהאל, דיא ער נייערדינגס אום דיא האנד איהרער טאָכטער ערזוכטע. דיעזע וויעז דעם לייכטזינניגען מענשען, דער יא אייך שאָן איינע געלדפֿעראונטרייאונג פֿעראיבט האטטע, ענטשיעדען דיא טהירע. אללײן הירשביין פֿערשטאנד עס, הינטער דעם ריקען איהרער מוטטער מיט דער טאָכטער איינע צוזאממענקונפֿט צו פֿעראנשטאלטען. דיעזע איבערדעטע ער, מיט איהם דעם אבענדס אין דאס שטאדט-וועלדכען הינויסצושפּאַצירען. דאס יונגע מעדכען וואר שוואך גענוג, דיעזעם לייכטזינניגען מענשען געהאָר צו געבען. זיא גינגען ביידע אינס שטאדט-וועלדכען הינוים ביז צו דער גאַנץ ענטפֿערנט געלעגענען „שיעס-שטעטטע". דאָרט נאהמען זיא פּלאַטץ אויף איינער באנק. יעטצט שטעללטע הירשביין דעם מעדכען דען אנטראג מיט איהם דורכצוגעהען. דאס מעדכען וויעז דיעזען אנטראג צוריק מיט דען וואָרטען, דאס זיא אום אללע שעטצע דער וועלט איהרער מוטטער איינע זאָלכע שאנדע ניכט צופֿיגען ווירדע. אלס אבער הירשביין אימטער צודרינגליכער וואורדע, דא ערהאָב זיך דאס מעדכען אונד וואָללטע אײלענדס פֿאָרטגעהען. יעטצט צאָג הירשביין איינע זעכסלייפֿיגע טאשען-פּיסטאָלע הערפֿאָר אונד ריעף: „איך שיעסע!" — דאס מעדכען ווענדעטע זיך אום אונד זאגטע: „דוא ביזט דאָך ניכט טאָלל געוואָרדען!" זיא וואָללטע איהרען וועג פֿאָרטזעטצען. אין דיעזעם אויגענבליקע פֿייערטע הירשביין פֿיער שיססע אב, אונד דאס מעדכען שטירצטע צוזאממען. אלס דיא נעכסטע וואכע דיא שיססע האָרטע, אײלטע זיא הערביא, אום דען מאָרדער צו פֿערהאַפֿטען. דיעזער פֿיהרטע יעדאָך שנעלל איין קליינעס פֿלאַשכען צום מונדע, לעערטע עס, אונד זאנק לעבלאָז צו באָדען. דיא וואכע ליעס נון דיא ביידען אויף איינען וואגען לאדען, אום זעלבע אינס ראָבוס-שפּיטאל צו איבערפֿיהרען. הירשביין גאב נאָך אויף דעם וועגע צום שפּיטאלע זיינען גייסט אויף. דאס מעדכען וואורדע ווידער אינס לעבען געריפֿען. עס וואורדע מיט איהר איין פֿערהאָר פֿאָרגענאָממען, ביא וועלכער געלעגענהייט זיא דען גאנצען הערגאנג גענויא זאָ שילדערטע, וויא וויר איהן עבען בעשריעבען האבען. גלייך דאראויף פֿערפֿיעל דיא קראנקע אין איין וואונד-פֿיעבער אונד פֿאנטאזירט זייטדעם אונאונטערבראָכען. דיא אַרצטע ערקלערען דיא שוס-וואונדען פֿיר אויסעראָרדענטליך געפֿעהרליך, דאָך געבען זיא ניכט דיא האָפֿפֿנונג אויף, דאס מעדכען אם לעבען צו ערהאלטען. אין דער ראָקטאשע הירשביינס פֿאנד זיך איין אן זיינען ברודער אדרעססירטער בריעף פֿאָר, אין וועלכעם עס אונטער אנדערם הייסט: „ליעבער ברודער! איך קאנן אָהנע מיינע געליעבטע שאָנטהאל ניכט לעבען. דא איך זיא ניכט הייראטען קאנן, מוס איך זיא אונד מיך טאָדטען; איך האטטע קיינען אנדערן אויסוועג!"

*) „דער תלמוד-שאַטץ" (אוצר התלמוד בבלי) פֿאָן העררן מאָריין געללער (פֿעטאַפֿיגאססע נומ' 3). דאס גענאננטע ווערק איזט זאָ עבען ערשיענען אונד אין אללען בוכהאנדלונגען צו האבען. 13 דרוק-באָגען שטאַרק, פּרייז 1 גולדען. ענטהאלט „מס' ברכות" אונד „סדר זרעים" מיט ערלייטערנדען אנמערקונגען אין איינער פּאָפּולערען, יעדערמאנן פֿערשטענדליכען דייטשען שפּראכע מיט דייטשער דרוקשריפֿט. דער פֿערפֿאססער שטעללטע זיך דיא אויפֿגאבע, דיאיניגען, וועלכע דיא גמרא ניכט לערנען קאָננען, מיט דעם אינטערעססאנטען אונד נאָטהווענדיגען טהייל דערזעלבען בעקאננט צו מאכען.

בעמערקונגען צו אונזערעם פֿאָלליעטאָן.

(ש ל ו ם.)

נון ווענדעטע זיך דאמאלס איינע האָכגעלעהרטע דאמע אן דען בעריהמטען פֿילאָזאָפֿען קאנט מיט דער פֿראגע, וואס ער פֿאָן דען וואונדערטהאטען סוועדענבורג'ס האלטע? — וואָרויף קאנט פֿאָלגענדע מערקווירדיגע אנטוואָרט ערטהיילטע: „איך געהאָרע זיכער ניכט צו דעניעניגען, דיא זאָ לייכט אללעס גלויבען, איך גלויבע נור דאס, וואס מיר דיא פֿערנונפֿט בעווייזט; אבער דיא וואונדערטהאטען דעם הערן סוועדענבורג האבע איך פֿאָן זאָלכען גלויבווירדיגען פּערזאָנען געהאָרט, דאס איך דאראן גאר ניכט צווייפֿעלן קאנן. זעממטליכע געזאנדטע ביא דער קאָניגין פֿאָן שוועדען גאבען היערובער דיא אמטליכע בעשטעטיגונג, דאס אללעס ריכטיג אונד וואהר איזט, וואס דיא פֿערניגפֿטיגסטען פּערזאָנען דיעזער שטאדט פֿאָן זיינעם געהיימען אומגאנגע מיט דער אונזיכטבארען גייסטער-וועלט ערצעהלען. סוועדענבורג זעלבסט זאגטע דיעזען אָהנע צוריקהאלטונג, דאס גאָטט איהם דיא זאָנדערבארע איינגעשאַפֿט געגעבען האבע, מיט דען אבגעשיעדענען זעעלען נאָך זיינעם בעליעבען אומצוגעהען."—

„אום איהנען איין פּאאר בעווייזע צו געבען, וואָפֿאָן דאס גאנצע, נאָך לעבענדיגע פּובליקום צייגע איזט אונד דיא דער מאנן, וועלכער זיא מיר בעריכטעט, אונמיטטעלבאר אן אָרט אונד שטעללע האט אונטערזוכען קאָננען, זאָ בעליעבען זיא פֿאָלגענדע צוויא בעגעבענהייטען צו פֿערנעהמען:

„איינע וויטווע דעם האָללענדישען געזאנדטען אין שטאָקהאָלם וואורדע איינע צייט נאָך דעם טאָדע איהרעס מאננעס פֿאָן איינעם גאָלדשמיעד אום דיא בעצאהלונג דעם זילבער-געשיררעס, וועלכעס איהר מאנן ביא איהם האטטע מאכען לאססען, געמאהנט. דיא וויטווע וואר איבערצייגט, דאס איהר פֿערשטאָרבענער מאנן פֿיעל צו פּינקטליך געוועזען וואר, אלס דאס ער דיעזע שולד ניכט בעצאהלט האבען זאָללטע; — אבער זיא קאָננטע קיינע קוויטטונג אויפֿווייזען. דיא געפֿאָדערטע סוממע וואר איינע בעדייטענדע, אונד אין איהרער בעקיממערניס ווענדעטע זיא זיך אן הערן פֿאָן סוועדענבורג. זיא זאגטע איהם: הערר! ווענן זיא ווירקליך דיא אויסעראָרדענטליכע גאבע בעזיטצען, מיט דען אבגעשיעדענען זעעלען צו רעדען, זאָ מאָגען זיא דיא גיטע האבען, זיך ביא דער זעעלע מיינעס פֿערשטאָרבענען מאננעס צו ערקונדיגען, אָב איך דעם גאָלדשמיעד שולדיג בין אָדער ניכט!"

„סוועדענבורג פֿערשפּראך איהר דיא ערפֿיללונג איהרער ביטטע. דריא טאגע היעראויף האטטע דיא וויטווע איינע געזעללשאַפֿט ביא זיך צום קאַפֿפֿע. הערר פֿאָן סוועדענבורג קאם הין אונד זאגטע איהר אין געגענווארט דער אנוועזענדען געזעללשאַפֿט: „איך האבע איהרען מאנן געשפּראָכען; דיא שולד איזט בערייטס 7 מאָנאטע פֿאָר זיינעם טאָדע בעצאהלט וואָרדען; דיא קוויטטונג ליעגט אין איינעם שראנקע, דער זיך אים אָבערן צוממער בעפֿינדעט!"

„דאס קאנן ניכט זיין! (ריעף דיא וויטווע) איך האבע דיעזען שראנק גאנץ אויסגעריימט אונד דא קיינע קוויטטונג פֿאָרגעפֿונדען." — היעראויף ערווידערטע ווידער הערר סוועדענבורג: „איהר מאנן

געצייכנעט זינד. דיא געזיכטס-צוגע וועכסעלן נאָך דער געשטאלט, וועלכע דעם אינגערן געזיכטע דעם גייסטעס אייגען איזט; נור דורך דען גייסט האבען דיא געזיכטס-צוגע אייגען זינן. זאָ איזט איינע ברייטע געוואָלבטע שטירנע דאס צייכען איינעס לעבהאַפֿטען אונד טיעפֿען גייסטעס אונד איינעס אויסגעצייכנעטען פֿערשטאנדעס, וועהרענד איינע פֿלאכע שטירנע אויף טהאָרהייט אונד דוממהייט דייטעט. — שאָן דורך דיא מאכט זיינער אייסערן געשטאלט, דורך דען גייסט אונד דורך דיא ערהאבענהייט, דיא אין אללען זיינען צוגען זיך אבשפּיעגעלן, מאכט דער מענש זעלבסט דיא ווילדעסטען טהיערע ערציטטערן.

נאמענטליך איזט מענשליכען איינע ליעגט זעהר פֿיעל מאכט אונד קראַפֿט; דענן דאס אויגע דעם מענשען שפּריכט אָפֿט מעהר, אלס אללעס אנדערע. ליעבע, פֿריינדשאַפֿט, צאָרן, קלוגהייט אונד דוממהייט קאנן מאן אין דעם אויגע ערקעננען. ווענן מאן איינען נאָך זאָ טאָבענדען וואהנזיננינגען מיט פֿעסטעם בליקע אנשיוט, זאָ ווירד ער פֿיר איינע אויגענבליקע רוהיג. עבענזאָ ווירד דער ווילדעסטע לאָווע דורך איינען פֿעסטען בליק דעם מענשען שטוטציג געמאכט. ווענן מאן איין קינד שטאַרר אנזיעהט, ווייגט עס; אלזאָ שאָן דאס קינד פֿערשטעהט דיא שפּראכע דעם אויגעס. — מאן האט שאָן מעהרערע ביישפּיעלע, דאס מענשענ-בליקע געשאַדעט האבען (עין הרע). אָפֿט ווירד איין שלאַפֿענדער דורך דען בלאָסען בליק איינעס אנדערן מענשען צום ערוואכען געבראכט. — יא, מאנכע מענשען בעזיטצען זאָגאר דיא מאכט, דיא איהנען פֿאָראנגעהענדען פּערזאָנען דורך איינען שאַרפֿען בליק צום צוריקשויען צו צווינגען.

מיט זיינעם געוואָהנליכען פֿערשטאנדע קאנן דאס דער מענש וואָהל ניכט בעגרייפֿען; אבער עס גיבט נאָך מעהר דינגע אויף דער וועלט, דיא וויר ניכט פֿערשטעהען. מאן מוס וואָהל פֿיעלע טהאט-זאכען צוגעשטעהען, דיא מאן זיך ניכט ערקלערען קאנן. — עס איזט איין דוממער אייגענזינן אונד שטאָלץ, ווענן יעמאנד איינע ערשיינונג דארום אבלייגנעט, ווייל ער זיא ניכט בעגרייפֿט; זינד אונס יא נאָך פֿיעלע נאטור-קרעפֿטע אונד אונזער גאנצעס לעבען אונבעגרייפֿליך! —

דיא וואונדער זינד קיינע בעווייזונג דער נאטור-געזעטצע, זאָנדערן בלאָס דיא ווירקונגען דער גייסטער-וועלט אויף דיא קאָרפּערוועלט. — העטטע דיא שפּראכע פֿיר איבעראירדישע וועזען וואָרטע, דיא וויר בעגרייפֿען קאָננען, מאכטען וויר זיא ניכט לייגנען; אבער עס איזט אונמאָגליך פֿיר עטוואס, וועלכעס ווייט איבער אונזער פֿאסונגס-פֿערמאָגען ליעגט, איינען בעשטיממטען אויסדרוק צו האבען.

דיא ווערמע, דאס ליכט אונד דיא מאגנעטישע קראַפֿט קאָננען עבענפֿאללס ניכט מיט דען הענדען אנגעגריפֿפֿען ווערדען — אונד זיא עקסיסטירען דאָך, טראָטצדעם וויר זיא ניכט בעגרייפֿען; — דאס איבעראירדישע דער מענשליכען זעעלע קאנן עבען נור געאהנט, אבער ניכט בעגריפֿפֿען ווערדען; דענן וואס דיא נאטור דער גייסטער בעטריפֿפֿט, זאָ אהנט מאן זיא איינענשליך נור, אונד ניממט זיא דאָרט אן, וואָ עטוואס אונבעגרייפֿליך איזט. — אים טרוימע זיעהט דער גייסט ענטפֿערנטע דינגע אונד צוקינפֿטיגע עראייגניססע; אבער ביים ערוואכען פֿערגיסט דער מענש פֿיעלעס, וועסהאלב איהם פֿאָם טרוימע איין אונצוזאממענהענגענדעס בילד בלייבט. —

איהר האָהען הערדען פֿאָם געהיימען געריכט; האבט איהר דענן פֿאָן דען ביידען גראָססען „בעלי קבלה" ר' יצחק לוריא אונד ר' חיים וויטאל, וועלכע יעטצט אין צפת לעבען אונד ווירקען, נאָך גאר ניכטס געהאָרט? — איך בין מיט ר' חיים וויטאל פּערזאָנליך בעקאננט; וויר בעשעפֿטיגטען אונס 2 יאהרע מיט דער „אלכימיא" אום דען „שטיין דער ווייזען" צו ענטדעקקען, איהם וואר אבער דאס ניכט געלונגען, ער זאה, דאס מאן מיט דען געוואָהנליכען נאטור-וויססענשאַפֿטען ניכט פֿיעל מאכען קאנן אונד ווידמעטע זיך דאהער דער האָהערען געהיים-לעהרע.— ער פֿאנד אן דעם גראָססען ר' יצחק לוריא דען גראָססטען מייסטער דער "קבלה". זיא זוכטען צוזאממען ווילדע וועלדער אויף, אום אין טיעפֿער איינזאמקייט אונד אבגעשיעדענהייט פֿאָן דער וועלט, זיך מיט דעם איבעראירדישען שטודיאום צו בעפֿאססען. זיא זאהען איבעראלל גייסטער, זיא האָרטען דערען געפֿליסטער אין דעם זויזען דער געוועססער, אין דעם רוישען דער ביימע אונד גרעזער אונד אים פֿלימערן דער פֿלאממע. זיא זאהען, וויא זיך דיא זעעלען ביים פֿערשיידען פֿאָן דעם לייבע לאָזלאָזען, וויא זיא זיך אין דיא האָהע שווינגען אָדער וויא זיא אוים דען גרעבערן אויפֿשטייגען.

אום גמיט דער גייסטער-וועלט אין פֿערבינדונג צו זיין, מוס מאן פֿאָן דעם געריישפֿאָללען פֿערקעהרע מיט דער אויסענוועלט זיך זאָ ווייט אלס מאָגליך פֿערנע האלטען אונד פֿאָן דער מענשליכען געזעללשאַפֿט גענצליך צוריקגעצאָגען לעבען; דענן יע גראָססער דיא צוריקגעצאָגענהייט פֿאָן דער וועלט, דעסטאָ קלארער ווירד דאס שויען דעם זעהערס, דעסטאָ בעססער פֿערנימט ער דען גייסט, דער צו איהם שפּריכט." —

(פֿאָרטזעטצונג פֿאָלגט.)

מאן מיט זאָלכען אונזיננינען אייפֿרייצונגען ניכטס אויסריכטען. —

* (שאַמאַשקעאַי — פֿריא!) אונזערע לעזער ווערדען זיך וואָהל נאָך עריננערן, דאס דיעזער וועלט־שווינדלער, נאכדעם ער אין עסטעררייך איינע שטראַפֿע אבגעביסט האטטע, אן דאס אונגארישע געריכט אויסגעליעפֿערט וואורדע. דיא אורזאכע דיעזער אייסליעפֿערונג וואר איין פֿערברעכען, דאס שאַמאַשקעאַי דאדורך בעגינג, אינדעם ער פֿאַר פֿיעלען יאהרען אים ציפּזער קאָמיטאטע איינע קירכע בעשטאָהלען האטטע. שאַמאַשקעאַי וואורדע אין פֿאָלגע דעססען שאָן אים יאהרע 1866 צו איינער זעכסמאָנאטליכען קערקער־שטראַפֿע פֿערארטהיילט. דאָך איזט הערר שאַמאַשקעאַי דער מאַנן ניכט, דער מיר ניכטס, דיר ניכטס זיך איינשפּערען ליעסע. ער ערגריפֿף דאהער דיא פֿלוכט אונד מאכטע רייזען אין פֿראנקרייך, בעלגיען, ענגלאנד אונד אמעריקא, וואָ ער איבעראלל דיא גייסטרייכסטען בעטריגערייען אויספֿיהרטע. אלס שאַמאַשקעאַי נון פֿאָן דעם עסטעררייכישען בעהאָרדען אן דאס אונגארישע געריכט אויסגעליעפֿערט וואורדע, דא נאהם מאן איהן נאטירליך אין האפֿט. דאמיט ער זיינע זעכס־מאָנאטליכע קערקער־שטראַפֿע, וואָצו ער, וויא בערייטס געזאגט, שאָן אים יאהרע 1866 פֿערארטהיילט וואורדע, ענדליך אבביסע. אלליין שאַמאַשקעאַי האט ניכט נור איינען פֿיינען קאָפּף, זאָנדערן אויך פֿיעל גליק. ער בעהויפּטעטע, דאס יענעס שטראַף־אורטהייל, דאס איבער איהן אים יאהרע 1866 געפֿאַללט וואורדע, אינצווישען בערייטס „פֿער־יעהרט" זייא אונד ניכט מעהר צור אויספֿיהרונג געבראכט ווערדען דירפֿטע. אין דעם אויגענבליקע זיינער אויסליעפֿערונג אן דאס אונגארישע שטראַף־געריכט וואוסטע מאן אין אונגארן נאָך ניכט פֿאָן איינער זאָלכען „אורטהיילס־פֿער־יעהרונג", וועסהאלב דאס שטראַף־געריכט זיך דאהין אויסשפּראַך, דאס יענעס ערוועהנטע אורטהייל געגען שאַמאַשקעאַי אויס דעם יאהרע 1866 פֿאָללצאָגען ווערדען מיססע! שאַמאַשקעאַי אפּפּעללירטע געגען דיעזען בעשייד דעם שטראַף־געריכטעס. אונד — יע מעהר גיינער, דעסטאָ מעהר גליק! אינצווישען וואורדע אין אונגארן איינע זאָלכע געזעטצעס־אָרדנונג איינגעפֿיהרט, דיא פֿיר שאַמאַשקעאַי איינע וואהרע רעטטונג וואר. דיא אנגעלעגענהייט קאם נון אם 20־טען דיעזעס פֿאַר דעם אָבערסטען געריכטס־האָפֿע צור פֿערהאנדלונג, בייא וועלכער געלעגענהייט ווירקליך דיא פֿריישפּרעכונג שאַמאַשקעאַי'ס ערפֿאָלגטע. דער געריכטס־פּרעזידענט פֿערקינדעטע נעמליך פֿאָלגענדעס אורטהייל: „לויט דער נייעסטען שטראַף־געזעטצעס־אָרדנונג ווירד איין שטראַף־אורטהייל, וועלכעס בינגען 5 יאהרען ניכט פֿאָללצאָגען וואורדע, „פֿער־יעהרט" אונד פֿערליערט יעדע גילט־קראַפֿט. נאכדעם יעדאָך זייט 1866 מעהר אלס 5 יאהרע פֿערשטריכען זינד, זאָ מוס איין דאמאלס געפֿאַללטעס שטראַף־אורטהייל אלס „פֿער־יעהרט" בעטראכטעט ווערדען אונד דאַרף ניכט מעהר צור אויספֿיהרונג געלאנגען!" — שאַמאַשקעאַי איזט אלזאָ פֿרייגעשפּראָכען. — אונד דער פֿערגאָלדעטע בעכער, דען ער זיינער צייט אויס דער קירכע געשטאָהלען? דען דירפֿטע ער זיך פֿיעללייכט אלס אנדענקען אויפֿבעוואהרען, דאס מאן וואָהל אללעס טהון דאַרף, וועגן מאן נור שעניע גענוג האט, זיך אויף אירגענד איינע וויזע דער שטראַפֿע צו ענטציעהען!

* (דער שול־פֿאָרשטעהער אונד זיינע ביידען זאָהנע.) ווי האבען יינגסט מיטגעטהיילט, דאס דער פֿאָרשטעהער דער יידישען שולע אין סעגעדין צוויא לעהרער אויס דעם אמטע געיאגט אונד שפּעטער איינען דעריזעלבען טיכטיג דורכגעפּריגעלט האט, בייא וועלכער געלעגענהייט הערר דייטש (נעמליך דער שול־פֿאָרשטעהער) פֿאָן זיינען ביידען זאָהנען מיט קינדליכער טרייע אונטערשטיטצט וואורדע. — נון ווירד אויס סעגעדין געמעלדעט: דיא ביידען לעהרער זינד מיט בעהאָרדליכער געוואלט ווידער אין איהרע אמטער איינגעזעטצט וואָרדען. געגען הערן דייטש אונד זאָהנע, דיא איינען דער לעהרער יעממערליך דורכגעפּריגעלט, וואורדע דיא אונטערזוכונג איינגעלייטעט. — (ווי האבען צו דיעזער אונטערזוכונג וועניג פֿערטרויען. געשלאגען איזט געשלאגען. דיא ערהאלטענען פּריגעל קאנן דעם לעהרער ניעמאנד מעהר הערונטערנעהמען! עס ווירד איינמאל אים דיא פֿערהעלטניססע דער לעהרער ניכט בעססער. ווי האלטען אינס איבערצייגט, דאס וועגן דיעזער געפּריגעלטע לעהרער אינסט איינען הייפּט־טרעפֿער מאכט אונד זאָדאנן שול־פֿאָרשטעהער ווירד, איך ער פֿריהער אָדער שפּעטער פֿאָן דער ליסט אנגעוואנדעלט ווערדען דירפֿטע, אויך זיינערזייטס איינען לעהרער טיכטיג דורכצופּריגעלן! —)

* (איינע גראָסע ארמעעליעפֿערונגס־פֿעראונטרייאונג.) אויס טארנאָוו (גאליציען) ווירד דעם „פּעסטער ללאָיד" פֿאָם 13. דיעזעס איבער איינע גראָסע ארמעע־ליעפֿערונגס־פֿעראונטרייאונג טעלעגראַפֿירט, דיא אים זאָ בעדויערליכער איזט, אלס לידער אויך צוויא יידישע ליעפֿעראנטען צו דען אנגעקלאגטען געהאָרען. עס זינד דיעס דיא בעריהמטען ארמעעליעפֿעראנטען ה' ראַפּפּאַפּאָרט אונד ב' קאַשער. אָב דיעזע זעלבסט בייא דען ליעפֿערונגען געלד פֿעראונטרייט, איזט אים דער דעפּעשע ניכט דייטליך צו ערזעהען. זיא לויטעט נעמליך דאהין, דאס דיא ביידען ערוועהנטען אנגעקלאגטען „וועגען בעשטעכונג" פֿעראורטהיילט וואורדען. ראַפּפּאַפּאָרט ערהיעלט 2, ב' קאַשער הינגעגען 1½ יאהרע קערקער. דיא אנגעקלאגטען גאבען זעלבסט אן, דאס דער גענעראל גראַף מענסדאָרף, מעהרערע וואכטמייסטער, צאהלרייכע בעאמטע אונד פֿערפּפֿלעגס־סאָלדאטען פֿאָן איהנען בעשטאָכען וואורדען. וויא עס אלזאָ שיינט, איזט דיעזער פּראָצעס איין אלטער. עס האנדעלט זיך היעבייא גאר ניכט מעהר אום דיא פֿעראונטרייטען סוממען, זאָנדערן אום דאס פֿערברעכען דער „בעשטעכונג". דער גענעראל גראַף מענסדאָרף איזט איין מאַנן אויס זעהר האָהער פֿאַמיליע. איין גראַף מענסדאָרף וואר אויך בערייטס עסטעררייכישער מיניסטער. דיעזע פֿאַמיליע שטעהט זאָגאר צור קאָניגין פֿאָן ענגלאנד אין פֿערוואנדשאַפֿטליכעם פֿערהעלטניססע. עס צייגט פֿאָן איינער גאר טיפֿען זיטטליכען פֿערקאָממענהייט, וועגן איין מאַנן פֿאָן דעם מיליטערישען ראנגע אונד פֿאָן דער האָהען שטעללונג איינעס גראַפֿען מענסדאָרף זיך בעשטעכען לאסט! וואהרהאַפֿט! דיעזע טהאטזאכע העטטע בייא דער פֿעראורטהיילונג דער 2 יודען דאָך אלס מילדערונגס־גרונד דיענען זאָללען. דיא יודען ווירדען וואָהל דאס פֿערברעכען דער בעשטעכונג ניכט פֿעראיבען קאָננען, וועגן ניכט אויך דיא האָכסט געשטעללטען בעאמטען אונד גענעראלע „בעשטעכליך" וועהרען! עס ביעטעט דאס גאנצע איינען זעהר טרויריגען שפּיעגעל פֿיר דען מאָראלישען צושטאנד אונזערער צייט. וואָ קיין העהלער, דאָרט גיבטס קיינען דיעב! וואָ דיא בעאמטען ניכט בעשטעכליך, דאָרט ווירד ניעמאנד דאס פֿערברעכען דער בעשטעכונג פֿעראיבען קאָננען! ווי מיססען דיעס הערפֿאָרהעבען, וויל מאנכע בלעטטער געוויס ווידער אויף דאס טרייבען דער יודען הינווייזען ווערדען. דעסהאלב זאגען ווי: וואָ איין גראַף מענסדאָרף בעשטעכונגען אננימט, איזט עס קיין וואונדער, דאס איין יודע בעשטעכונגען גיבט!

* (מאָרד אונד זעלבסט־מאָרד.) אם 18. דיעזעס, אין שפּעטער אבענדשטונדע, טרוג זיך היער איין טרויריגער פֿאלל צו, דער פֿיעל אויפֿזעהען ערעגטע. איין יונגער קאָממי, נאמענס מאַקס הירשביין, אויס טירנוי געבירטיג, פֿערליעבטע זיך אין דיא טאָכטער איינער יידישען וויטווע. דאס יונגע מעדכען, וועלכעס יאָהאננא שאָנטהאל היעס, וואר נעטהערין אונד ערנעהרטע זיך אונד איהרע מוטטער דורך איהרע האנד־ארבייט. הירשביין אונד שאָנטהאל וואָהנטען אין איינעם הויזע אין דער קליינען פֿעלד־גאססע. איהרע וואָהנונגען וואַרען נור דורך דיא קיכע געטרעננט. שאָן פֿאַר 3 יאהרען פֿערלאנגטע הירשביין פֿאָן דער וויטווע, דאס זיא איהם איהרע טאָכטער צור פֿרויא געבע. דיעזע

פֿאָלליעטאָן.

צווייא שוועסטערן.

(30־טע פֿאָרטזעטצונג.)

„דער קאבבאליסט בעזיטצט אלזאָ דיא מאכט, ענגעל אונד גייסטער צו בעשוואָרען אונד זיא צו אונזערער מיטהילפֿע צו פֿערווענדען. (זאגטע דער רעדנער וויטער.) דיא „תורה" בעשטעהט אויס צוזאממענזעטצונגען פֿאָן לויטער הייליגען נאמען, ווער דיעזע ריכטיג אנצווענדען פֿערשטעהט, דעם שטעהט אללעס צו געבאָטע. — ערצעהלט מאן דאָך אויך פֿאָם הייליגען רמב"ן, דאס ער דורך דיא אנווענדונג איינעם הייליגען נאמענס אין איינער שטונדע פֿיעלע הונדערט מיילען צוריקלעגטע. — (שם של „קפיצת הארץ".) —

מיט דען „שמות הקדושים" קאָננען אויך פֿיעלע קראנקהייטען געהיילט ווערדען; דענן דיא אורזאכע איינער יעדען קראנקהייט איזט איין באָזער גייסט, וועלכער ענטוועדער אין דען לייב דעם קראנקען איינגעדרונגען, אָדער זאָנסט שעדיגענד אויף איהן געווירקט האבע. דורך איינען הייליגען נאמען קאַנן מאן נון דיעזען באָזען גייסט פֿערבאננען.

[…]זבבאליסט קעננט דען כאראקטער יעדער אים
[…]יע בעפֿינדליכען זעעלע. דיא מייסטען זעעלען
[…]פֿיעלע וואנדערונגען דורכגעמאכט. וועגן
[…]זונד זיינע זעעלע ניכט גענוג געלייטערט
[…]זיא ווידער אין איינען אנדערן ניי־
[…]ער קאבבאליסט וויים פֿאָן יעדער זעע־
[…]וואנדערונגען זיא בערייטס דורכגע־
[…]ין וועססען קאָרפּער זיא זיך פֿריהער

בעפֿונדען האט. — יא, יעדער קאבבאליסט שטעהט מיט האָהערען וועזען אין פֿערבינדונג, דיא איהם דיא פֿערבאָרגענסטען געהיימניססע אָפֿפֿענבארען, וואָדורך ער דיא צוקונפֿט קעננען לערנט אונד דאהער אויך אים שטאנדע איזט, יעדעס אונגליק רעכטצייטיג אבווענדען צו קאָננען.

ווענן דער קאבבאליסט איינען פּראָפֿעטישען גייסט האבען וויל, זאָ מוס ער זיך פֿאָן אללען וועלטליכען גענוססען פֿערן האלטען אונד בייס געבעטע זאָלכע אנשטרענגענדען בעוועגונגען מאכען, ביז דאס הערץ מיט איינער גלושה ערפֿיללט ווירד. איינע בעטיבונג איבערפֿאַללט דאנן דען קאָרפּער אונד עס טריטט איין געפֿיהל איין, אלס ווענן דיא זעעלע זיך פֿאָם קאָרפּער טרעננען ווירדע. אין דיעזעם צושטאנדע ערגיעסט זיך דאנן דיא גאָטטליכע פֿיללע אין דיא מענשליכע זעעלע, זיא פֿעראייניגט זיך מיט איהר אין איינעם „קוססע" אונד דיא פּראָפֿעטישע אָפֿפֿענבארונג אייסערט זיך. אויף דיעזע וויזע האט דער קאבבאליסט איינע בעדייטענדע מאכט איבער דיא זינגליכע אונד איבערזיננליכע וועלט. —

דער גאנצע וועלט־רוים ווירד פֿאָן גייסטיגען וועזען בעלעבט אונד בעוואכט; עס גיבט גוטע גייסטער אונד באָזע גייסטער. דיא באָזען גייסטער טרעטען אלס פֿיינדע אללעס לעבענדיגען אונד בעשטעהענדען אויף, זוכען איבעראלל פֿערפֿיהרונג אונד זינדענהאַפֿטע פֿעראונרייניגונג, שאדען, צערשטאָרונג אונד פֿערניכטונג, טאָד אונד פֿערדערבען הערבייצופֿיהרען. — דאס רייך דער באָזען ענגעל איזט פֿינסטערניס אונד אונריינהייט; דאס אָבערהויפּט דיעזער באָזען גייסטער הייסט „סמאל".

מיט דער בערייטס אָבען ערוועהנטען זעעלען־וואנדערונג (גלגול) פֿערהאלט עס זיך פֿאָלגענדערמאסען: האבען דיא זעעלען דיא איהנען פֿאָרגעצייכנעטען בעדינגונגען אין דיעזעם לעבען ניכט ערפֿיללט, זאָ בעגיננען זיא איין צווייטעס אונד דריטטעס לעבען, ביז זיא ניכט איהרע בעדינגונגען ערפֿיללטען. זאָ האט „דוד המלך" דיא „נשמה" פֿאָן „אדם הראשון" געהאבט, אונד דע ווידאל האט אין זיך דיא „נשמה" פֿאָן „מתושלח". — זאָ וויא איהר גלויבט, דאס „אליהו הנביא" ניכט געשטאָרבען איזט אונד עוויג פֿאָרטלעבט, זאָ קאָננט איהר אויך אן דאס עוויגע לעבען איינעס אנדערן גלויבען. אויף דיא עקסיסטענץ דעם לעבענס־עליקסירס ווירד שאָן אין אונזערען הייליגען „ספרים" מיט דעם וואָרטע „סמא דחייא" געדייטעט.

דאס וואהרע לעבען דעם מענשען בעגיננט ערסט נאך זיינעם שטערבען יענזייטס. דיא זעעלען גוטער מענשען בעגלייטען נאך איהרעם אבלעבען איהרע טהייערען צוריקגעלאססענען פֿערוואנדטען אונד פֿריינדע. דער טאָד איזט קיין געהיימניס מעהר; ניכטס שטירבט אב, אללעס לעבט אונד פֿערוואנדעלט זיך. נאכט איזט ניכט איין נאכט דער טאָדטען, זאָנדערן איין נאכט דער לעבענדיגען.

דיא זעעלען, וועלכע ניכט דען קאָרפּערן איינגעפֿערלייבט זינד, זינד איבעראלל אין דעם וועלטרוימע, אויך אן אונזערער זייטע, אונד איבען איינע אונאויפֿהאָרליכע ווירקונג אויף אונס אויס.

אויך פֿאָן דעם קאָרפּערליכען געזיכטע דעם מענשען קאַנן דער קאבבאליסט דען כאראקטער זיינער זעעלע הערויסלעזען; דענן דער וואהרע געזיכטס־אויסדרוק בעשטעהט ניכט אין דען אייסערען געזיכטס־צוגען, זאָנדערן אין דען ציגען, וועלכע אין אונס אויף איינע געהיימניספֿאָללע וויזע